

Megjelenik a Társalkodóval minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerkesztő s kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletében, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi cs. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetés fűlvétetik s pontosan és jutányosan közöltetik.

Teljes számu példányokkal még szolgálhat a szerkesztőség.

FOGLALAT. Magyar- és Erdélyország: Kinevezések s előléptetések; jövedelmező középítvényekről; lapszemelvény; árvizpusztítások Gömörben s Abaujban; iskolaiügy s ünnepek; bács-bodrogi közgyűlés vége; aradmegyei közgyűlés; Mátyás emlékre tett adakozások; magy. Gazd. egyesület; budapesti napló.

Ausztria (Mint látják most a vödegyeletet külföldön; Széchenyi, Vesselényi az Augsb. köz. lap után.)

Amerika (Venezuela függetlensége Spanyolországtól megismérve; Jackson tábornok temetése; Mexiko és Texas egyezkedni készülnek; kegyelemhirdetés.)

Anglia (Mozgalom az irlandi papság közt; zavarok Ujsealandban; cukorvámügy.)

Értesítő.

Magyar- és Erdélyország.

Őcs. s ap. kir. Fels. Schmidt Antal fejrtemplomi sóárnokot nyugalomba helyezni legkegy. méltóztatott.

A' ngyu m. k. udv. kamra a' keblebeli számvivő osztályban Schratzenhaler József előléptetése és Mayer József halála által megürlt számtisztviselőkre Kelle János és Zora Dömötör ingrossistákat, továbbá ezek, valamint az elhunyt Cseffalvay Lajos helyébe is ingrossistáká Kialtossy Theophil, Scola József és Denesik Endre számvivőhivatali járulnokokat lépteté elő; nemkülönben Sebastianovic Imre, Rezy Ján. és Herián Károly számvivőégi díjas gyakornokokat járulnokokká nevezte ki; ezek helyett díjas gyakornokokká Preysler Ignác, Föderer Adolf és Nagy Ferencz eddigi díjtalan gyakornokokat, ezek után továbbá a' soborsini k. sóhivatalnál megürlt mázsamesteri állomásra Lincoy Antal mármási kir. sószállító tisztet, a' megürlt zimoynyisó mázsaszálói tisztisre Spiegl Ferencz ó-gradiskai k. fő sófelvigyázót; végre a' temesvári megürlt sópajtársámságre Babos József valamareik. fő sófelvigyázót alkalmazá.

A' saját jövedelmökből magokat kifizető építvényekről. A' Jelenkorf. évi 57dik száma előadá Turkovics Lajos földmérő hazánkfianak véleményét a' fiemei vasut iránt, mely által a' tisztelt értekező a' fiemei vasut kezdőpontjaul Vukovár helyett inkább Mohácsot javasolja s Mohácsot, Barcs, Bellovár, Zágráb felé Károlyvárosig s innen Fiuméig kívánna vitetni az utat.

Ugy hiszem, az ellen senkinek sem lesz alapos kifogása, ha egy vasut Vukovártól, Bród, Sziszeken keresztül Károlyvárosig, másik Mohácstól Pécs, Szigetvár, Istváni, Barcs, Bellovár (sz. györgyi végzetren) és Zágrábon keresztül, szinte Károlyvárosig vonatnék; de az ellen sem, hogy az főleg Budától kezdve mint legjelesb semmi módon ne maradjon el.

Hogy magamat röviden kimagyarazzam, a' budakárolyvárosi vasutnak következő legrövidebb egyszersmind legolcsóbb és legkönnyebben létesíthető vonalát bátor vagyok ajánlani táj-isméretennél fogva is: t. i. Budán kezdve meg ezen vonal a' vérkápolna (Krisztina-külváros temploma) mögött, az ugynevezett Kalmárflyéle szántóföldön, innen a' tabáni (ráczvárosi) temető és Sashegy mellett a' promontóri (jenőfoki) szőlők közt Martonvásár mellett folyvást legegyszerűs vonalban vitetnék Fejérvárig délnék, innen szinte egyenes vonalban Lepsénynek, Siófoknak mindkét helység éjszaki részén, innen Balaton déli partján folyvást egyenes vonalban Somogy-Keresztúrnak, Kanizsának, azután áthidalván a' Drávát Légradnak (Zala megye déli részén) innen Kapronczának Körösmegye éjszaki részén, Zágrábnak és a' Szávát áthidalván a' dragáni erdő hajlósán vagy lejtősen Jaszának (délzaki részén) s a' Kulpa viz áthidaltaival *) Károlyváros éjszaki felén bevégezni. —

De bezzeg ezután, hie labor hoc opus! jönnek az elkerülhetlen nehézségek és pedig egy alagut (tunnel) talán egy egész mérföldnyi hosszú Dobra folyóvizig, ezt áthidalván megint egy alagut ismét egy mérföldnyire a' Kulpa vizéhez Ladesicznál, innen a' Kulpa viz magyar partján, (mert a' Kulpa folyam másik partja az illyriai királysághoz tartozik) kigyózdva Bródig (van több Bród) s innen talán még folyvást a' Kulpa viz forrásaig, honnan ismét alagut lenne létesítendő Fiuma ráig, Grobnik helység tájékán ke-

*) Minden hidat nem fábul hanem kőből kellene építtetni, úgy hogy egy ivvonal 25 öl hosszú is lehetne, millyen p. o. a' londoni új hid. A' beküldő.

resztül egészen Fiumébe a' papirgyárig, vagy ismét egy rövid alaguton vagy átmetszéssel a' mostani kormányzói lak táján a' városon kívül végezni azt, mivel ide tervezetett a' talán létesítendő kívánatos kikötő, s csakugyan itt is van Fiume város közepontja.

Wallau Károly mérnök ur 3000 láb magas bérceken javasolta vezetetni a' vasutat e' hegyes vidéken, de mivel ez igen hosszú s több kanyargó vonalon és meredeken huzatnék keresztül, e' mellett kétes sikerű is, ezt én nem tanácslom, mert az általam javasolt 1) rövidebb s mintegy öröklétre építendő ut lenne (mert illy munkát nem szokás készíteni néhány évre) 2) midőn a' veszedelmes Bora (viharszél) ott közel Adriához fúni szokott, olly rettentő dühöng, hogy akkor e' bérceken kocsival, lóval, szekérrel, de gyalog is alig vagy épen nem járhatni, mert a' lég úgy öszszenyomul az ottani bérceken, hogy azt szemmel egy láthatni, mintha p. o. szörp öntetik vízbe. Tanácsosb tehát rövid utat építeni örökre, mintsem hosszú görbe vonalokon bérceket áthágni és még is meredek hajlatút létesíteni véleményem szerint majd egy költség.

Legújabb időben Aachen és Köln közt Königsdorfnál a' vasut kedveért épített egy 5100 láb hosszú alagut, tehát majd fél mérföldnyi, mint egy millió porosz tallér költségen (vagy 1,535,000 frton a' mi pénzünkben).

Már Napoleon, midőn e' tájbéli tartományok a' Szávaig birtokában voltak, a' Kulpa folyó forrásától egy csatornát szándékozott készíttetni egy részről Károlyvárosig, más részről Fiumeig, s ezen másodrészt nem másképen mint alagsatorna (Tunnel-Kanal) által; minden előmunkálat már készen is volt, hanem mivel „szegény (minden) ember szándékát boldog isten bírja“ a' véghezvitel jöendő időkre maradt, s így már akkor (több mint három évtized előtt) lehetségesnek találtatt a' Kulpa folyó csatornáztatása Fiumeig s ez nem másképen mint alagsatornán, minél könnyebben létesíthető, mondott módon, a' vasut.

A' f. évi Pesti Hirlapban s utána Pesther Tageblattban olvastunk egy értekezést, melyben egy vasut Vukovártól Fiumeig négyféle módon ajánlatik.

1ső mód: szabad adakozás után az ország részéről; ezen mód legszebb, legnemesebb s legdicsestesebb volna ugyan, hanem egyszersmind legbizonytalanabb s késedelmesb illy sok pénzt kívánó vállalat létesítésére; ha így építtetnék a' vasut, egyedül annak kezelésére s fenntartására szükséges volna mintegy két millió mázsa portékától mázsánkint 33 krj. számítandó vitelbéri jövedelem, hozzáadván a' Ludoviceautnak megváltását és a' fiemei kikötő-építést.

2dik mód: lenne országos 4% kölcsön által, mellynek biztosítására szükséges lenne 45 kr. vitelbér minden szállítandó áru mázsájától s ezen vitelbérnél ki lehetne állani Galacz és Odesszával a' versenyzést.

3dik mód: egy társaság által 5% biztosítás mellett az ország részéről, egy mázsa vitelbérét 65 1/2 krban számítva, de már ezen vitelbérnél nem állhatná ki a' versenyt (mint az 1 és 2d. pont szerint, Galacz és Odesszával).

4dik mód: egy társaságnak átengedni az építést kamat-biztosítás nélkül az ország részéről. —

45 kr. vitelbér mellett minden áru mázsájától, utazókat ide nem számítván az 1ső pontbeli 12 kr. mint maradvány volna, (Pest-Budáról pedig bizonyosan 2 millió mázsa jószágnál több szállíthatnék oda és vissza). Ezen 12 kr. maradvány tenne 800 ezer ft. öszveget. Azért ha fens. kormányunknak és szeretett hazámnak úgy tetszenék, hogy a' külső országok tőkéit s így a' kamatok oda szívárgását kizárjuk s pénzügyi szükségünkön még is segítsünk, ez lenne véleményem:

5) Bocsáttassanak ki vasutjegyek olly öszvegen, melly elég legyen vagy az egy fővonalú vasutnak Budától Fiumeig vagy mellékágainak is Mohácstól Zágrábig és Vukovártól Károlyvárosig (mind a' háromnak úgy is öszsze kellvén itt torkolni) építésé-

re. Ezen vasutjegyek mint a' mostani ausztriai bankjegyek (v a l t ó - l á t r a, W e c h s e l a u f S i c h t v a g y a v i s t a) magyar nyelven kiadva jönének törvény-szentesítés által forgásba, mint pengő készpénz országszertei elfogadás mellett, s ezen papirpénzből építhetnék a' vasut és mellékágai; de biztosítást szükség esetében e' jegypénz teljes értékeért adna az ország s ennek megkértére a' fejedelem, ha t. i. nem volna elég biztosítás a' vasut maga mint nemzet tulajdona, s mint épített ingatlan jószág. A' fenemlített minden esztendei 12 kros maradványból egyegy portéka mázsájától, számítván 800 ezer frtot, csak az egy, azaz buda-fiumei vasutnál (két vasutnál több, háromnál még több lehetne) az egész építvényi öszveget 25 esztendő alatt lehetne váltani, s megsemmisíteni, vagy pedig egy részét megsemmisíteni, más részül pedig más gyümölcsöző építvényeket létesíteni. *)

Ha így lehetne építeni vasutat vagy vasutakat, akkor az ország senkinek adása nem lenne, a' netalán kamat azaz haszon országunkból nem menne ki, mivel kölcsönvétel nem volna, így a' munka a' vasutjegyek teljes értékű divatozása mellett hamar elkészülhetne. Minden esetre Károlyváros és Fiume közt kellene kezdeni az építést, hogy az alaguti anyagot használni lehetne. Az említett építési mód szerint a' pénzühiányok is segéd- vagy pótlék-eszköz nyujtatnék. P—d—y.

Árviz-pusztítások. A) Rozsnyóról e' hivatalos tudósítást s illetőleg felszólítást kaptuk a' városi tiszt. előjáróságától: Rozsnyó város a' gyászos emlékü 1813dik évi országosan ismert árviz által majd felében leromboltván, lakosink több százezerre károsítottak meg. Ezen gyászos emlékü csapás szomorú következeseitől alig szabadult s már már emelkedni s vagyonosodni kezdett lakosink fájdalom! ismét viszataszítottak hajdani gyászos romjaikba, midőn folyó hó közelebb mult 18. 19. és 20ik napjain, a' Gömört Szepestül elválasztó nagy hegyről a' városba rohanó Drázus nevű patak egy hétig folyvást tartó esőzés által annyira megáradt, hogy az a' város felett védül állított gátat szétrombolván a' víz medrét kavicsos behordotta, és minden véderő ellenére borzasztó rohammal 92 házat részint a' szó legszorosabb értelmében elsöprött, részint megrongált s lakhatatlanná tett, és így lakosainkat mintegy 67,592 frtig megkárosítván, véginségre juttatta. Vannak ugyan segíteni siető nagylelkű jötevők, s azok közt halálával említjük t. zabari Szontagh Gyula urat, tisztelve szeretett járásbeli főszolgabíránkat, ki e' csapásról értesítetvén, nyomban 120 emberrel segédül megjelent nemcsak, hanem maga is a' védeszközök létesítésében tetleges részt vón s nyomorral küzdő lakosinknak rögtöni szükségük fűdőzésire 55 frtot adni kegyes volt. Erősen hiszszük mi, lesz több is illy nagylelkű férjfi, — mivel azonban az illy nagyobb károk pótlására, az illy nagyobb nyomor enyhítésére nagyobb erő kívántatik: annál fogva teljes bizodalommal kérjük t. szerkesztő urat, méltóztatásuk véginséggel küzdő s elpusztulás rémeitől siránkozva rettegő lakosaink szomorú sorsát kegyes szívre venni s lapjaiban szeretett hazánk részvevő fiait és leányait keresztyéni és felebaráti segedelemre fogatosabban serkenteni, állandó tisztelettel maradván Rozsnyón 1845. július 23án Rozsnyó városa főbírája és tanácsa. **)

B) Kassáról pedig jul. 24kérül így értesítettünk: Mult hó 27kén délelőtti 11 1/2 órakor e' város felett támadt s alig fél óraig tartott nagy fergeteg a' város borzasztó emlékü történetei közé méltán számítható levén, sietünk e' tárgyban a' városi kapitány

*) Vajjon nem majd az onegy é ez a' statusköltségen építéssel? a' szerk.

**) Itt a' szenvedett csapás és kár nagysága elég buzdítólag szól minden emberbaráthoz, hogy annak enyhítésére, mit főlöszlegéből kiki adhat — ez emberi erő által el nem háríthatott inség osztályosain segíteni kegyeskedjék. — Az árviz-károsultaknak nyujtandó pénz segedelem et mind Rozsnyó mind egyebek számára örömsé elfogadni s rendeltesére juttatni ajánkozik a' szerk.

és tisztí főügyész által tett hivatalos jelentés*) nyomán ez időknak emlékül következőket feljegyezni: Ugyanis a' mondott tisztviselő által véghez vitt nyomozás szerint érintett félórnyi idő alatt a' belvárosba 9szer, két külvárosba 2szer, 's a' mezőn egyszer csapott le a' villám, azonban jöllehet mindig épületet talált, mégis csak egyetlenegy gyújtott meg; jelesül: a' társalkodási egyeslet keleti és nyugoti szobáiban látható három falban csinált lyukon által a' földszinti konyhába hatott, a' városi, arany csillag' nevű ház hátulsó alkalmatosságai feletti sindelyes födelet 's ezt tartó két faoszlopot összemorzsolván, egyik szobába ment, ottan az ablaknál ülő három éves gyermeket mintegy négy lábnyi magas ülőhelyéről lesújtotta sérelem nélkül, a' falvakolatot több helyen leszaggatta 's az ablak üvegtábláját összetörvén, e' rézsen kiment — felső újvárosban egyik ház szobájába csapván, az asztalon levő női kalapokat szét-szórva eltünt; a' gróf Törökféle belvárosi ház udvarán állott pocsolóba ütött — alsó-újvárosi egyik ház falát megrepesztette — ugyanott egy más ház födelét érte — Rigó-utczában a' bástya mellett levő házat találta — Wirkner család tulajdonához tartozó börgyár-épületet is érintette — a' városi nagy templom tornyába csapván, a' toronyor kezéből a' zászlót kiütötte — a' domokosi szerzetesek kórháza mellett rakáson fekvő venyigébe ütven meggyújtotta 's elhamvasztotta, — az utolsó villám pedig Juraneck András házat gyújtá fel, annak födele porrá égett. Ennyi sok mennykőcsapás a' mint egy részről még most is rémülettel emlékeztet azon borzasztó napra, úgy más részről elegendő hálát nem adhatni az isteni különös gondviselésnek, hogy emberhalál nem történt 's hogy több helyen tűzvész nem támadt. — Advinent és társa nagyszerű állatgyűjteményével e' hó elején ide érkezvén, első napokban igen számos látogatója volt, jelenleg azonban naponként alig fordul meg ott 15 — 20 ember — legérdekesebb a' három éves gyermeknek a' hiéna kalitkájában létele. Mi Advinent és neje vad állatokkal társalgásában semmi rendkívülit vagy újat nem találunk; bódéjok a' kis sétatérén áll, mit minden esetre sem rendőrségi, sem egészségügyi tekintetből nem helyeselhetünk, nappal az állatok büze 's éjjel azok ordítása nem kedves multságára szolgál a' közel lakóknak — nincs e' hasonlókra elegendő hely a' külvárosokban? — de igaz, némely-lyek még az állatok iránt is rendkívüli példás vendégszeretettel viseltetnek itt, ezek kedvéért nyugalmat, egészséget, az emberek kedviért pedig nyelvüket nemzetiségüket szívesen feláldozzák — e' hasonlítás hanemellyuraknak**) nem tetszenék, mit tehetünk mi arról, ha tények azt kétségben tul erősítik. — 18án két napi szünetlen esőzés után Hernád, Tárca folyamok 's a' megyében levő majd minden nagyobb patak kiáradván, rettentő pusztításokat okoztak, a' tengerré növesztett két folyam mindent, mi útjában volt, magával sodrott, majd minden hidat elvitt, gabonában, szénában, épületekben száz meg száz ezrekre rugó károkat tett, jelesül Szikszó m. városban, hol 204 ház részint összeomlott, részint lakhatlanná rongáltatott, Novaj, Méra, Vizsoly 'stb. helységben tett pusztítások még a' legkeményebb szívű embert is nagyobb érzeményekre és részvételre gerjesztik; közönségesen azt állítják, hogy ezen áradás az 1813nál is nagyobb volt, 's ennél fogva minden esetre aznál nagyobb károkat és rombolásokat tett. Mind ezekről részletesebben hiteles adatok megszerzésekor. A' közlekedés több napig megakadt, sok helyen még most is lehetetlen az átjárás. L.

Iskolaügy és ünnepélyek. Évek óta kísérjük figyelemmel tanuló ifjuságunk fokozatos előmenetét, évek óta gyűjtögetünk adatokat annak biztos megítélhetése végett: vajjon mik jelen köznevelési rendszerünk főbb hiányai, 's miként lehetne a' később nagygyá fejlődő bajok idején korán orvosoltatásáról gondoskodnunk, vagy ép azok keletkezhetőségének is elejét vennünk. Legfőltűnőbb volt ránk nézve mindenkor azon roppant különbség, mely a' gymnasiumi növendékség 's akadémiai tanulók közt észrevehető 's mellyet lehetetlen észrevennünk a' nélkül, hogy hajlamot ne éreznénk magunkban e' szerfölötti különbözős okainak kipuhatóására.

Mielőtt ifjaink a' gymnasium küszöbén tullepnének, általjában — alig észrevehető kivétellel — gyermekien szendék, szerények, iparkodók, vallá-

*) Ezen hivatalos jelentést a' ts. helyettes főbíró ur szivességéből bírjuk. L.

**) Kivált, kik a' múlt hó 22kén tartott társalkodási egyeslet közülésében oly tüzesen szónoklottak. Lev.

sosak, rendszeretők, engedelmesek, szóval olyanok, minőknek lenniök kell. Közbe jön két hónapi szünetidő, a' költészeti osztály gyönge sarjadéki belépnek a' bölcsekedés sötét mogorva termeibe: 's jó isten, rövid idő múlva mennyire megváltoztak! A' szendőség helyét pajkosság, szerénységökét helytelen dac 's merészség foglalják el; rendesek már csak kávéházak látogatásiban tudnak lenni, tanulásban szorgalom névről is alig isméretes előttük; a' vallásos buzgalomnak szóban tettben mindig kész nyilványulása csak kevésnek maradt tulajdona. Ki nem hiszi, ám nézze meg őket 's győződjék meg!

Valóban ideje volna, hogy e' részben komolyabban vennők vizsgálóra közoktatási rendszerünket, 's hátrítók el valahára azon okokat, mik szívben léleket romlatlan, értelmi műveltséggel jeleskedő, tudomány szerettől lángoló fiatal polgárok képezhetőségét nálunk eddigelé majd lehetlenné tevék. Nálunk a' gymnasium azon előcsarnok, miből a' tudományos élet egyes ágai mint megannyi sugár-szálak azon-egy központból szerte folynak; nincs közhivatal hazánkban, nincs a' honpolgári kötelességek oly faja, mellyre egyebütt, mint gymnasiumainkban képezthetnénk; nincs is ennél fogva az egyetemes nevelési ügy körében ránk nézve nagyobb fontosságú kérdés jelenleg annál: mint lehetne gymnasiumaink előkészületi tanrendjét főnsőbb tanintézetünk céljaival kellő összhangzásba hozni?

Mert kétségkívül a' baj gyökérok ott rejlik, mivel egész más helyzetbe lép az ifju akadémiai pályája kezdetén, mint mellyre készítették. Itt, legalább e' sorok írója szerint, egyik fő hiba azon elvtelenség, következtelenség vagy bármi más néven nevezendő hanyagság, melly a' tanulók fölveteli ideje körül tapasztalható. Nincs rá legkisebb tekintet, hány éves korában küldetik a' gyermek iskolába: egyiket tulságos sietség következtében már 6 — 7 éves korában fogják igába, mások 10 — 12ik évökig szilaj szabadon hagyatnak, 's csak ekor vezetnek először köztanodába; összevissza halmozatják nagy kicsiny, gyenge és erős, emlőtől alig elválasztott gyerkőcze 's mármár serdülő ifju. 30, 50, 100 vagy több is van egy teremben ezen oly annyira különböző tehetségekből, hogy mindenik számára külön oktató vezető volna szükséges, ha azt akarnók, hogy czélszerűleg vagyis erejükhez mért arányban haladjanak.

Képzhetjük azon oktatónak kinjait, kit sorsa illy heterogen elemek együttartása 's egy irányu nevelésére szorit; de képzhetjük a' sikert is, melly bármi fáradság után hasonló körülmények közt elérhető. Ki pedig nem egyedül képzelné, de szemlélni kívánja ennek következtéseit, nézze — mint főnebb mondottuk — ifjainkat azon átmenti állapotban, melly rájuk nézve akkor áll elő, midőn a' philosophiai tanulmányokig jutottak. Távol legyen tőlünk, hogy a' fáradhatlan buzgalmu tanítók érdeméből legkevesebet is levonni akarnánk; érdemeik annál nagyobbak, minél inkább ügyekeznek elhárítani, legyőzni azon bajokat, mik magában a' rendszerben rejlenek, 's ép azért következtéseikben oly igen súlyosak. Nem hisszük, hogy volna Európában műveltebb nemzet, hol a' polgári cselekvőség előkészítési rendszere 's magasb képező intézetek közt kevésb összhangzás léteznék, mint hazánkban. Ezt tudva nem csudálkozhatunk annyira, ha látjuk, mint röpül el fölöttünk a' visszahozhatlan idő, a' nélkül hogy mi, saját javunkért is, szóharczoknál egyébre alkalmasok volnánk.

Az elsorolt bajoktól 's illetőleg hiányoktól nem egészen ment pesti jeles gymnasiumunk is; ámbár meg kell vallani, miszerint ha valahol, itt eléggé láthatni, mit tehet mély belátás és kitartó szorgalom, hibás szerkezet mellett is. Különösen mi a' f. h. 28kán kezdett 's 29kén is folytatott szavalási ünnepélyt illeti, nem tagadhatni, hogy itt azon hiba, mellyet kor tekintetében kiemelénk, igen szembeütő volt. Gyönyörű változatosság ömlék el a' két főbb tanosztály bemutatott művein; a' kulfők, mikből merítették, emberi 's polgári boldogulhatásunk egyedül tiszta forrásai: vallás, erkölcsan, gyakorlati életképeség szebbnél szebb szenge mutatónyokra nyujtanak tárgyat a' szorgalmas növendékeknek, 's a' hazafias érzelmek édes ömledéscével igen gyakran találkoznak. Egy hiányzott csak, az t. i. hogy meggyőzőhettünk volna, miszerint mindez gyönge erejük tulterhelhetése nélkül általok előteremhető: oly annyira zsenge fiúkat hallánk ez alkalomkor férfias tulajdonok 's honpolgári erények fölött értekezni, hogy önkénytelen is eszünkbe ötlék: mint lehet az, hogy

10 — 12 éves gyermekek férfiaknál sem mindig taláható higgadság, belátás és következtetésséggel eként birjanak foglalkodni. Általános a' panasz, hogy közügyeink körül azok igénylik a' főbb szerepeket, kikhez vezérkedés helyett szerény figyelem, oktatás helyett okulás illenének: nem magunk vetjük e' meg alapját ezen idővel nagygyá fejlődő bajoknak, ha idő előtt erővel is megérleljük ifjainkat 's letörölve a' fiatalság legszebb himporát, az aggkor hideg komolyságával redőzzük körül. Csak úgy várhatjuk, hogy ifjaink sikerrel fáradozzanak a' főnsőbb tanulmányok mezején 's később haszonnal lépjenek a' közeselekvési térre, ha figyelemmel leszünk azok éveire, 's ezekkel együtt növekedő erejükre; nem lehetünk pedig illy figyelemmel irántok, ha őket oly gyönge, oly annyira idő előtt vesszük föl intézetinkbe, hogy később sokkal nagyobb arányban nehezül vállalkra a' terhek sulya, mint a' milly értékben erejüket 's tehetségeiket az idő fejleszthetné.

Legörvendetesb volt azon tapasztalás, melly évről évre növekedő arányban ujul meg, értjük nyelvünk terjedését, csinosulását: 36 előadás közül 3 latin, a' többi mind magyar volt, 's pedig mind kidolgozás mind szövejtés tekintetében annyira magyar, hogy bármi várakozásnak nemcsak megfelelt, de azt sokszorosan fölülmulá. Csak haladjanak ez irányban ifjaink 's nem sokára a' kegyes szerzet tanodájában nem fogunk mást látni mint magyar ifjakat, kik szép nyelvünk édes hangjaival beszitták a' magyar érzelmeket is. Csak egy olyan ünnep kell, minő a' jul. 28kai volt, hogy az idegen ajkuszulék háláczetek közt köszönjék a' lelkes tanító rendelkez abbéli buzgalmat, mellyel gyermekeiket nemzetiségünk 's alkotványunk értelmében 's érdekében képezi: mi bizonyára őszinté hálát szavazunk, 's hazafias örömet érzünk a' főtisztelt szerzet hazafias törekvése szemléletén.

Különösen kiemelendőknek véljük, a' kis Török Miklóst "Álmos ősapánk" Ázsiából kijöttét tárgyazó balláda valóban sikerült elmondásaért; Matolay Gyulát, József nevében könyörgőt, ne vetnék őt testvérei a' száraz kutgödörbe: mindkettő hivatottságot szorgalmat egyiránt tanusítanak előadásaikkal. Gabriely János a' szónoklati osztályból, latin mondókáját oly jelesen adá, hogy még a' jelen volt hölgyek tetszését is megnyeré.

Mintán igazgató ur érzékeny 's velős szavakkal intette a' tanodából végkép kilépendőket istenesség 's kötelesség-teljesítésre, — 's a' derék buzgó tanítóknak nyilván köszönetet mondott fáradaimkért, Fejér György ő nsga különféle könyvajándékkal örvendezteté meg a' szorgalom 's erkölcsi viselet által leginkább kitűnt ifjakat.

Lapszemelvény. Hirnök. Ha a' Hirnök volt szerkesztője fővényórát tart vala maga körül, mellyről journalistai létének perceit leolvashatná, láthatandá, miszerint a' fővény országgyűlésünk bevégeztekor végképlefolyt, 's neki azon téren, mellyen addig áll, tovább is hatályosan működni alig lehetend. Ha ezt látva akkor mindjárt, 's nem félévvel később lép le szerkesztői pályájáról, lelépése igen sokban hasonlított volna Kossuthéhoz, mert nem annyira fogott vala azonszükségbölcszarmazottnak látszani, minél fogvást az idők 's körülmények változtatával vagy a' cselekvési irányt is meg kell változtatni, vagy a' követett irány mellett folyvást megmaradva mindinkább közelíteni azon ponthoz, melly munkásságunk fölösleges létéről magunkat is elvitatlanul meggyőzőz; — de e' helyett egyenesen úgy lett volna tekinthető, mint alapos számítás eredménye, 's következtése azon tiszta isméretnek, mellyel saját állásunk 's a' környező viszonyok-ról birunk.

Ugy látszik azonban, hogy Orosz József urnak illy fővényórája nem volt; ment, mendegélt, mint mondani szokták, egyre gyengülő erővel 's ha ő maga nem is, de figyelmes kísérője előre tudhaták, miszerint illy uton sokáig már nem húzhatja; — a' minthogy nem is húzta, mert vonagló éltének vékony szálai csakugyan végkép elszakadtak, 's ő nyolcz éves fáradaimval a' történet sajátjává lön. De mielőtt journalistikai hatása végkép megszakadna, örvendetes tanuságát adá annak, miként e' pályától nem vett bucsút a' nélkül, hogy a' közeselekvőség terén mutatkozó különirányu 's erejü törekvésekre világos, tiszta pillanatot vetne. Ezen utolsó nyilatkozata valamint meglepő volt, úgy nem lehetne nem örvendetes azokra nézve, kik Oroszban inkább a' kormány mint nemzet emberét szemlélni megszokák. Meglepő volt annyiban, mert első pillanatra olyasmit gyanítottott — pedig gyanításokra keleti heves vérünk igen igen hajló — mintha azon fér-

fiu, k'ia magyar szebb jövőjének lételemeit 's egyedüli biztosítékait — alkotvány s nemzetiséget szoros kapcsolatba hozá egymással, 's megtanítá honfitársait aként tenni, hogy e' kettő együtt 's egymás által fejlesztessenek — mintha ezen hazafi rögtön megfordult 's olly irányba esapott volna, melly maradás ösvényein vezet nemzeti gyöngülés, lassankénti elmállás felé, 's elvégre is olly hatalom karjaiba vet, mellynek határt nem alkotvány 's nemzetiségünk magas érdekei szabnak, 's mellyről ehézképest nem tudhatni: meddig és hová törekszik.

Azok résziről, kik az első benyomásnak engedve, nem igen török fejöket azon: ha vajjon ugy van é' a dolog valósággal, mint velök fölizgatott kedélyük látatja; kik eleinte legtöbbször csak azért csatlakoznak valamely kimondott véleményhez, mert épen az esik hozzájuk legközelebb; vagy kik a' szerint alkalmaz-zák politikai nyilatkozásaikat, mint divat, helyviszonyok 's apróbb érdekek kívánják — ezek résziről egyelőre aligha szilárdítá Orosz ur vallástétele Széchenyi állását, 's például a' régi oppositio soraiból aligha sokkal szaporítá azok számát, kik a' ns gróf politikájában föltudják lenni ildom mellett a' hazafiságot. Egyéb-iránt e' tekintetben más körülmények is figyelembe veendő, mik mindannyian egy kézre látszanak dolgozni, arra tudniillik, hogy gróf Széchenyi István mostani polit. állását gondolkodásbani keleties nehézségünkre nézve úgy szólván érthetlenné, megfoghatatlanná tenni segítsék. Vegyük csak, hogy a' ns gróf majd egy időben legfensőbb helyről váratlan kitüntetésben részesül, míg más felől a' B.P. Hiradó 's Pesther Zeitung vetélkedve sietnek hazaszerte terjesztieni a' szentgróti levél elemzése közben kifejtett nézeteket; 's pedig koránsem olly szándékkal, hogy azokra nézve ellenszenvet, rosszalást mutatnának, hanem egyenesen azért, hogy a' nagy hazafi mondatait saját vélekedésök 's polit. hitvallásuk oszlopai 's gyamolaiként használhassák.

Kérdjük: illy körülmények egymásra halmossultával nem akasztatik é meg egészen a' politikai fölszínesség, tehát a' legnagyobb szám, 's nem válik é a' nemes gróf helyzete percéről perczre nehezebben érthetővé, fölfoghatóvá? Nem csupán a' tömeg, melly karzatokon tombolni vagy eljenezni szokott, de a gondolkodók 's politikailag képzetek soraiban is nem kell é kétkedéseknek támadni illyesek láttára: 's ime épen azon perczben, midőn ezen sok ellenkező elem csudálatos módon egyesül 's kezefogva ügyekszik Széchenyi fegyvereivel saját töredéke számára győzelmet aratni, diadalt biztosítani — előáll Orosz ur is, ki nyílt ellene, és soha barátja nem volt a' nemes grófnak — politikai téren — és lelkesülten fölkiált: ide gróf Széchenyi közelébe, rá figyeljétek, utána induljatok, ő 's egyedül csak ő képes benneteket győzelemre vezetni.

Láthatja ezekből az olvasó, miként tekintve hazánkban a' majd általánosnak mondható gondolkodásbani nehézséget, de még inkább azon körülményt, miszerint nálunk legtöbbször szemből szembe szökök kiindulni 's gyakran nem is akarnak mások által kalanzoltatva magasra emelkedni — épen nem csudálkozhatni azon, hogy a' Hirnök ér. szerkesztőjének legjobb szándék-szülte nyilatkozata, összevéve ama körülményekkel, mikről főnebb említést tevének, főleg az ellenzék soraiban aligha birt olly hatással, minőre kétségkívül számított Orosz ur, midőn magát illy vallomásra elhatározá. Ámde nekünk, kik nem birunk azon szerencsével, hogy egyetlen organum legyünk az ellenzék kezében — nekünk más oldalról kell a' dolgot tekinteni, 's nem azt néznünk: minő hatása volt a' kérdéses nyilatkozatnak, hanem főleg és szorosán azon okokat nyomoznunk, mik O. urat, eltérőleg előbbi modorától, egyszerre olly nyíltan megvallott elvbarátjává tették a' ns grófnak.

Mint érintették, utolsó országgyűlésünk végével lepergett a' Hirnök fővényórájának utolsó homokszeme 's e' percztől kezdve kimulásaig inkább csak mint emlékjela' multból, 's nem mint politikai élő organum tekinthető. Ez máskép nem történt, hanem a' mint-hogy nem is történt, hanemha megengedjük, miszerint a' kormánynak hazánkat illető nézetei 's a' legközelebbi eseményekre emlékezőleg bizvást mondhatni — eljárása ismét új fordulatot vőnek. A' régi oppositio, a' milly nagy erőt fejtett ki a' meglevő institutiók megtámadása közben, épen olly kevésbé mutatkozik elkészültnek akkor, midőn az állított híjányok pótlása, a' bajok mikénti orvosoltatása aként jöve szóba, hogy a' jónak ismért azonnal életbe is lépjen.

Kossuth kiábrándulása nem egyéb mint azon rangkongás, melly a' haldokló oppositio lélekvaltsági pillanatát hirdeti, s a' P.H. egykori szerkesztője nem azért hibásítható, mivel az ellenzék bukása felett keserg, hanem mivel a' nemzet jövőjét hitte ezen bukás által örökre eltemetettnek. Az oppositio "lenni vagy nem lenni", nagy kérdése végkép eldöntetett, s ha valami, bizonyára mult országgyűlésünk élő példa arra, miként Széchenyinek nagyon is igaza van, midőn állítja, hogy az oppositio megszünt oppositio lenni, mi-helyt az ellenzék (szükséges ellensúlyzó mérséklés) terét oda hagyva magának tulajdonítja kijelölni a' tendők logikai egymásutánját.

Annyi tehát kétségbe vonhatlanul bebizonyult, miszerint azon jeles erők, mik a' régi ellenzéket egy időre mondhatni, compact egésszé alakíták, olly irányban, millyet elejökbe K. hirlapja tüzött, örök hézagok 's híjányok tömkelegébe vezetnék a' nemzetet, a' nélkül hogy alapos remény lehetne az iránt, mihez képest a' föllelt 's kimutatott bajok orvoslása valósággal eszközölhető is. Oda kellett tehát minden ügyekezett fordítani, hogy a' cselekvésre ébredt erők egyedüli föladásul ne tartsák a' hézagkutatást, híjány-nyomozást, hanem egyszersmind kellő eszközökről gondoskodjanak azok pótlása 's kijavítására. Illyesmi nem volt 's nem is lehet az ellenzék dolga; 's azért ha a' munkának sikere 's gyümölcsei lőnek, a' főpont, mire az illetők figyelmöket irányzák, ugy vala inténdő ezen újabb munkálkodás, hogy az ellenzék részéről minél több erő vonassék el, a' nélkül azonban, hogy azok egyenesen 's már a' priori tespedésre kárhoztatassanak, más felől meglehetőleg könnyítessék azok fáradozása, kik a' megismért szükségek megszüntetését illetőleg alapos reményt nyújtanak.

Elvben legalább így kelle lenni; hogy a' gyakorlat nem mindig azon egymértékű az elmélettel, erről nem tehetünk, emberi tökéletlenségünk sehol nagyobb mértékben nem mutatkozik mint közeselekvési téren. Az itt kifejtett kormánynezetet bármellyik hazafi is bizonyára nem rosszalhatja, 's ha van e' tekintetben alapos kifogása, az mint kevéssel főnebb érintők, leginkább abban rejlik, mivel elmélet és gyakorlat szerfölött ritkán azon egy mértékűek; 's egyik vagy másik majdhátramaradvántikál, majd előretörve éretlenkedik, miből igen gyakran következik, hogy mit elméletben helyeslünk, annak gyakorlati alkalmaztatását látva följajdulunk 's viszont. Ezt, nehogy akár kifejtett akár kifejtendő nézetünk egymással ellenkezésbe jöjenek, habár eltérőleg is, szükség volt megjegyezünk.

Mihelyt a' kormány kimondá, hogy haladást — 's pedig most már cselekvésbeni haladást akar; más felől meg az ellenzék önmagát leverélabairól, kettőnek kelleszükségkép következni: egyik, hogy a' kormány-nak olly lapra, melly egyenesen az oppositio irányában képvisel é a' kormányt, többé szüksége nem volt; másik, hogy a' kormánynak egyesülni kelle azon erőkkel, mik a' cselekvésbeni haladás hasznos és sikert ígérő tényezőjüül ajánkoztak. Nem czélunk itt egyes ágáiban vizsgálni ezen egyesülést, ez más térerre tartozik, 's különösen mi a' megyei élet látkörén mutatkozó tüneteményeket illeti, ezek ollyneműek, hogy rólok egy két szóval eldöntő ítéletet alig mondhatni; itt csupán azt igyekeztünk kimutatni: az események milly kifejlése kívántaték meg arra, hogy Orosz ur, mielőtt nyolcz éves pályájáról lelépne, ugy nyilatkozzék Széchenyiről, mint lelépte előtt valósággal tapasztaltak, a' nélkül hogy őt e' nagy fordulatért következtetés-ség vagy elvtagadásról vádolhatnók.

Gr. Széchenyi István 's a' kormány egy téren álltak, egy irányban indultak: tehetett é itt a' Hirnök volt szerkesztője másként, ha fogadásához hű akart maradni, mint hogy honfitársait fölszólítsa: egyesüljenek Széchenyivel, segítsék őt ('s most már természetesen általa a' kormányt) nemes törekvéseiben, magas czéljainak minél nagyobb mértékbeni megközelítésére.

Azon hódoló tisztelet ellen véténénk, mellyela' m. gróf iránt viseltetni tartozunk, ha szükségesnek látnók annak mutogatásába bocsátkozni: miszerint Széchenyi egy téren áll ugyan a' kormányval, egy irányban halad vele, 's annak szándékát erejéhez képest támogatja, de azért ma is mindig az, ki több mint két évtized óta volt, hű értelmes munkás fia e' hazának, mint nagyobb mértékben senki más, arra törekvő egyedül, hogy nemzetét egy szebb jövőnek egyedül biztos és czélhoz vezető eszközeivel megismértesse. Sokkal újabb a' hazafi grófnak a' kormányvali együttmunkálása, hogy sem e' tekintetben sokan az illetők közül

is tisztába jöhetnek volna; sokkal nagyobb — 's ezt legkeserűbben esik megvallanunk — hazánkban a' kisszerű politikusok száma, sokkal sűrűbbek az álfogalmak burkai; sokkal gyöngébbek a' magasb szempontokkal csak most ismérkedni kezdő szemek; hogy sem odáig emelkedhetnénk, honnan egyedül hozhatni biztos ítéletet olly férfiak cselekvése fölött, minő gr. Széchenyi István. Az idő, ezen kérelhetetlen ellensége minden selejtnek, eddigelé nem birt más erővel Széchenyink ellenében, hanem hogy őt az értelmesekek és avatottak szemei előtt egyre növekedő nagyságban tünteti föl; hogy fejledezésnek csak alig indult hazánkban illy egyediségek körül tömördek vastag tévedés keletkezik, — ez annyira a' dolog természetében fekszik, hogy keletkezésüket sokkal inkább kell sajnálnunk mint csudálnunk.

Bács-hodrog közgyűlés folyt. Élénk vita támadt a' kir. koronai kerületben bor- és pályinka-eladási díjazás név alatt szedetniszokott, „accisa“ iránt előterjesztett tisztü ügyési vélemény fölött, melly szerint, ezen ottan divatozó törvényellenes vámszagu terhelhetése az adózóknak hatóságilag megszüntetni véleményeztetett azért, mert az 1836: VI. törvényezikk 3d. §a szerint „bármiféle bor behozatala, akár saját házi szükségükre, akár kereskedés végett, hordókban, átalagokban, akókban, vagy más illynemű mértékekben, mellyek az ország külön részeiben különbözőképp neveztetnek ugyan, de mindenütt abroncs alatt vannak, a' jobbágyoknak minden megszorítás vagy fizetés nélkül szabad leend“ a' pályinkára nézve alább „a' jobbágyoknak de csak ön magoknak engedtetik meg, hogy törkölyből, gyümölcsből, borból, borseprűből és minden földi terményekből, egyedül csak a' gabnát kivéve, akarsaját szükségükre, akár akónkinti kereskedésre pályinkát főzhessenek.“ 'S ki hinné, hogy e' törvény-czikk napfénynél világosb szavait is képes legyen néhány földes ur 's tulbuzgó úri ügyész ferde magyarázata annyira elcsavarni, hogy megborzad lelkeben a' törvény embere. Mert halljátok uraim! miután Bács megye a' hordók legkisebb mértékére nézve kegyes volt egy akót a' törvényből kimagyarázni, most ugy okoskodnak, hogy a' jobbágyoknak bor- és pályinka-kereskedést egyedül tulajdon lakhelyén engedett, — ha tehát ő falujából más faluba kereskedés végett szállít bort, hogy talán nagyobb hordóból akóba fejtve árulja, akkor akójától tartozik urjogi díjt fizetni; a' pályinka-kereskedést pedig lakhelyén kívül semmi edényben meg nem engedendőnek állítják. 'S ámbár e' tárgynál velősen kifejtetett, miként a' kereskedés 's kimerés között, melly utolsó alatt természetesen az itczénkénti, vagy igen kis edény-nyelű árulgatás értetvén, ezentul a' törvénytilalmi korlát megszakad, állván a' törvényi különbség, 's a' kereskedést minden jobbágy egész országban törvénytől fogva szabadon üzheti, mégis találván az ügyési ész finom kibuvást a' törvény bitottj közül, határozvány lett: „jogi kérdés levén a' vitatott tárgy — a' törvény rendes utjára igazittatik.“ Jól mondá L. K. másod-alispán, hogy bármily világosan alkossa is a' törvényhozó a' törvény szövegét, a' furfangos emberi ész könnyen talál annak betűi közül kibuvást. Közfilyemet gerjesztett a' nm. helytartótanács azon intézvénye, mellyben a' vidékeket állított magányközlekedési intézetek, és társulatok keletkeztével a' postai jövedelem tapasztalt csökkenése panaszoltatik. E' k. intézvényt többen egyszerű tudomásul vétetni kívánták. Miután azonban figyelmeztettek a' RRek, hogy e' tárgyban jelentés is rendeltetik, nem hallgattatott el annak napfényre derítése, miként a' panaszolt csökkenés részint a' levél-szállítás-főmeme-lési nagy díjnak tulajdonítható, részint a' posták rendtelensége 's gyorstalansága, sőt azon kénytelenségnek, melly szerint a' postai szorgalomkocsi, több kereskedési helytől, mint Bajától, alsó Magyarország gabnakereskedése egyik főpontjától, igen távol levén, midőn postán akár p é n z — akár egy fontnál nagyobb terhü levél-szállítás nem eszközölthetik, párosult akadályok okozzák, — hogy a' kereskedő már most kinek sokszor állási 's vagyoni szerencséje 3 nap között koczkatatik, 's nehezebb terhü csomagot 's pénzt szállíttatók a' közel fekvő vagy átfutó gyorskocsi intézethöz járulni kényszerítették, a' postát pedig egy pár nappal, a' szorgalomkocsit egy héttel megelőzvé, a' magánygyorskocsit használják, 's olcsó szállítás mellett kétszer nyerne. E' fontos szempontból, de azért is, mert a' magány-közlekedési hasznos intézetek 's társulatok korlátozása hazai törvénybe ütközönek nyilvánítta-

tott, e' helytartótanácsi intézvény „el vagy nem“ fogadtatása iránti határozása' tiszti ügyészi véleménybeadásakor lesz eldöntendő. — Felolvasatott továbbá azon helytartósági intézvény, mely szerint fölhívatánk, hogy ha netalán a' gabnadús Bácsország az árvaihoz hasonló éhenhalási jövedő fenyegetné, az illy kebelrázó esemény megelőzéséről jó eleve gondoskodva, felsőbb helyre jelentést tegyünk. Képtelenségnek látszott sok előtt Magyarország Kanaánját Bácskát illyesmire figyelmeztetni, ámde! hi gyék el uraim! hogy valamint Árvában, Szepesben 's Liptóban számosan vannak, kik kenyeret koldulnak, úgy a' boldog Bács áldott tére in többen me legitnek vizet, 's ebbe paprikát 's ha van, egy kevés zsirt vetve, huslé helyett kenyér nélkül élvezik azt. Igen Bács dús egészben de aránylag tán több koldus van, mint más szegényebb megyékben, 's itt koldulni sokan szégyenelvén véginséggel küzdve rakják le száraz csontjaikat a' zsiros bácsi földeken. A' tulszerecsések daczára mindazáltal Bácsban is viszhangra talált az üdvös buzdítás, 's hogy irott malaszt ne maradjon a' széphangu indítvány, ó mélt. főispánunk kéretett megválasztványi elnöknek, mellytől a' takarékmagtárak létesítése várja jövedőjét. Illy biztosító választás mellett már mintegy föllállva látom a' takarékpénztárakat, így nem lesz többé Bácskában nyomoruság, nem véginség! Elfogadván főispánunk a' választványi elnökségét Z. J. szönyegre hozá, miként ez üdvös intézkedéssel kapcsolatba hozni ohajtáná a' takarékpénztárnak Bácsmegyében is megállapítását, 's e' kettős — Bácsnak diszére — a' köznép segélyi hasznára alakítandó közintézet bizonyos örökítése végett főispán ó méltóságát itt is elnökül kérte meg 's a' RR. kívánatának itt is engedvén, a' pesti, pozsonyi, pécsi 's egyéb takarékpénztárak szabályai tapasztalati használandás vezéreltetül kikéretni határozattak, a' takarékmagtárak eszközendésére pedig a' már e' tárgyban működött bizottság jeles munkálata szabályutatisítás alapjául választandónak ajánlatott, az uradalmak természetesen e' választványhoz fölkértevé.

Szönyegre került azután egy felsőbb királyi intézvény, mely szerint e' l s o alispánunk azért, hogy a' söcsempszek ellen hozott vámhivatali 's kincstár-tisztségi itéletek végrehajtását megyei végzemény utasító rendeleténél fogva eszközölni vonakodott — megrovatván — a' megye oda utasittatik, — hogy az illy törvényen alapuló itéletek foganatosítását köteleltségeül tekintse. E' k. intézvényt tisztelettel mellőz tetni javalván némelyek, miután Bácsmegye a' kamrai követelt biróhatóságot mindig hatósan ellenezvén, 's elavult köztörvényink bal magyarozatából erőtetve származottnak tartván a' végrehajtást végzeményileg akadályozta, ó fölségéhez e' törvényelleni sérelem megszüntetése végett érélyes fölirást intézni indítványoztak; hogy azonban ez indítvány alapos megvitatás nyomán sükert nyerjen, a' hazai törvény és szokás egybevetőleges kifejtése a' tiszti ügyésznek meghagyatott. Felsőzállt ezután az intézvényileg megrovatott alispán utasítást kérve: mit tegeyen tehát akkor, ha hasonló esetben hivatalosan leend megkeresve végrehajtási segélyért? utasításul azt nyerte, hogy ezután is tagadja meg a' kért hivatalos segélyerőt. Itt állunk ismét egy municipális Scylla és Charybdis örvényénél, a' kormányi rendeletnek jegyzőkönyvileg ellenszegülünk, és alispánunkat vetjük martalékkul felsőbbi megrovásoknak, 's vajjon a' nm. helytartótanács vagy megyénk leend e' győzelem? úgy vélem logikai irányzás után, a' főkormányzók tudni fog rendeletének sükert eszközölni, 's mi tekintélyünk áldozatával kétszer vesztünk. — Szönyegre hozatott hogy ámbár az 1836: XI. t.cikk 9. §sa által az elhagyott urbéri telkek küldöttség által jegyzésbe vétele 's öszveiratása 's a' IV. t.cikk 14. §sa szerinti megszállítása szigorun rendeltetnek, fájdalom! a' törvény maiglan is teljesítetlen Bácskában! édes mosolyú ígéréttel azonban ez indítvány még egyszer 9 esztendőre szerencsésen elhalasztatott. — Ha illy kényes kérdéseknél az igazat kimondja a' jámbor hitű, — mételynyek kereszteltek 's a' földesuri kegyeket örökre elveszti. Hijányzik e' cikk sorai közül, hogy minden megye tartozott vala felelősség alatt az elhagyott telkek iránt — a' törvény kihirdetésétől számítandó egy év alatt ó Fölsége elibe a' helytartó tanács utján részrehajlatlan följelentést előterjeszteni, mert így a' legüdvösebb törvényi irott malaszt marad 9 évig 's tovább is. Nemkülönbén előfordult a' jobbágyi telkeken lakó nemesek adói tartozása be-

hajtása végett alapított határozvány 's miután a' községek előjáróji a' tartozás birói megítélését nem merték szorgalmazni, a' megyei aladószedők nyakára tolatott a' beszédési kellemetlenség, 's e' sétalató végzemény által újabb halasztási időt nyérének a' rozsz fizetők. Uraim! ez szembeötő tiszteletlenség szentesített törvényink iránt. Kebelrázó vala főispánunk előterjesztése, mely szerint a' 3 sz. huszár ezred kormányzójától gr. K. L. ezredestől hozzá intézett hivatalos levél sorainál fogva egy szerencsétlen szökött katonát érdeklő büntérnyi iratok átküldetését, miután a' helytartó tanács k. intézvénye a' kan-czellária udvari k. határozványa sürgető parancsára azok három év után sem indítottak Saros-Patak felé, hol jelenleg az ezred kormánya szállásol, érkekenyen szorgalmazza; két táblabirónak, kik a' rablási bünvizsgálatnak fenyítő törvényszék előtt rasban álló általi meghitelesítése alkalmakor, mint közbirók jelen valának, nyilvánítása — nyomán — a' meghitelesített önvallomás 's e' katonai szökés és rablás kettős bünét illető iratok rendkívüli elküldetése meghagyatott. Ha illy eseményeknél elgondolja törvény-tudó, miként a' bebörtönzött katonatörvényi halál-büntetésen — három éven túl — szenved fogságban a' nélkül, hogy csak póre kezdetét vette vala, elbor-zad lelkeben 's a' büntető törvénykönyvet, mely feleletterhet hozott vala illy vétkes hanyagság embe-rére, némán lapozva, boldogabb jövedőért sohajtoz és főispánunk szavait „tiszti becsület 's hivatali kötelesség-teljesítés“ hangoztatva szívéhez kap 's keserűen pattog ennek szigorú életbeléptetéseért. Tol-nának a' moldvai esengő magyarok hazánkba telepítését buzogva indítványzó levele néhány hőkeblü emberbarát közbeszólására, pártoltatott; fájt azon-ban egy főnöktilt azon nyilvánítást hallani, hogy e' pártfogást azért nem ellenzé, mert „sem nem árt, sem nem használ“. Szabolcs körlevele, mely szerint a' minden évben tartandó országgyűlés iránt ó föls. terjesztett fontos oku felirását pártoltatni kéri, ám-bár ellenzés nélkül megismértetett, miként a' kor-kívánta életkérdések 's hazai roppant érdekek iránti jeles munkálatok megoldása 's törvénynyé alakítása szükséglené az évi országgyűlést; miután azonban kétes az eredvény jelen helyzetünkben, míg a' kor-mány az alsó táblánál szótöbbségre nem számítva, a' kir. előterjesztvények törvény-javaslatba menetét gátolva szemléli 's tudja következetességi szempont-ból is, mert Bácsmegye ezen indítványt mult ország-gyűlésen sem pártolta, bácsilag megbukott. — Békes levelére, mely szerint a' hon átalakulásában forron-gó korszerű eszmék kölcsönös kieserélhetése 's megfontolhatása végett bennünket volt követink jelen-tése megküldetésére szölit fel, a' kívánt követi jelen-tés megküldetni rendeltetett. Krasznának a' czimek egyszerűsítése ellen bosszangó körlevele tudomásul vétetett. Minél gyengébb híru 's nevü valaki, — an-nál inkább kapkod czim után. Aug. 21én polgári 's fenyítő törvényszék, sept. 15én közgyűlés, october 6án jelentésses fenyítő törvényszék leend. A' hús ára 11 kr. v. o.

Arad megye közgyűlése öt napot emésztett fel életünköl. Ötnap! mi csekély szám a' tétvilágában, 's mégis minő következendyűs pontot iktat egy me-gye történetkönyvébe. E' napok alatt elvették Arad koczakája, milly sikerrel, az idő mutatandja ki. Sokan Arad szellemét megváltoztának jósolják e' gyűlés eredménye miatt: én velök tartani megbocsát-hatlan bünnömé soroznám. Egy tárgy felett kiero-tetett győzelem nem biztosítéka még az elváltozta-tásnak, kivált megyénkben, hol érdekhajhászás vé-getti hízélgők burjánként nőnek uton útfélen. El-mondom egyszerűn vázlatát gyűlésünknek. Faszó József kir. tanácsos ur kinevezteték főispáni helye-tésünkül. A' haladók aggodalmat érzének kormá-nyunk ez intézvénye miatt, midőn e' törvényeinkben nem foglalt hivatal, mely eddig egyedül rendkívüli körülmények származéka volt, országgyűlésen ki-vül egész hazában általánosan hozatik létre. És ag-godalomra annál inkább szölgált alkalmul, mivel köz hírszarnyalás után a' főispánokat helyetteskint pótló hivatalnokok a' kormánytól vevén fizetésüket, megyei szerkezetünk lényeges változáson menend keresztül, elválasztatik ez által a' főispán a' megyé-től 's nem leend többé kapocs-kormány és megye közt: 's e' változás megyénkben, mint municipális létünk ga-rantiáját képviselő testületen tetemes csorbát ejtend. Mi ennél fogva ó felségét aggodalmunk elhárítása vé-gett jobbágyi hódolattal megkérni indítványzók: de győzött az ellenvéleményük szavazat-öszvege, 's

az administratorok ellen még csak ovásunk sem ik-tattaték jegyzőkönyvünkbe. Küldöttség neveztetett ki mind főispánunknak mind helyettesének, amattól búcsutveendő imezt pedig üdvözlendő. Majd későb-ben olvastatott egy helytartósági intézvény, mely-ben a' főispán, annak helyettese, alispán és szolga-bírák szükség idején katonai hatalomkarrali élheté-se adatik tudunkra: ez intézvényt, mely illysze-rü eljárást egyenesen a' megyei közönség jogai kö-zé sorozó törvény világos rendelete ellenére hoza-tott, el nem fogadtuk, ellene felirtunk, 's meghagytuk a' fenirt hivatalnokoknak, hogy a' megye híre nélkül katonai hatalomkarrali élhetések szoroson korlátoz-tatik. — Tisztújítási rendszabályink között megki-sérteték általunk a' megyékben rettenetes visszaélést előidézett credentialisok eltörlése: ezen egy napig tartott keserü versenymául szölgált tárgy szinte e-gyetlen szavazattal megbukott. Annyit mégis ki-küldhetünk, miszerint a' credentialisok megyei pe-csét alatt kelné szokott meghatalmazványok alak-jában, lehetnek érvényesekké 's egy szavazó egyed csupán egy credentialisok tulajdonosa lehet. — Ez rövid rajza gyűlésünknek. Mi hisszük, hogy főispáni helyettesünk, ki Arad dicsőségének élni vallá ma-gát, nem fogja korlátozni e' megye haladási szelle-mét, 's nem adand okot e' megye mult országgyűlési szép pályájának gyászos következetlenséggel le-endő megszeplősítésére. —

A' Mátyás-emlékt egyesület pénztárába
 befolyt újabb adakozások: 456 iv, gyűjtő: Hollósy Károly f e h e r m e g y e i főbiró ur. Martonvásárról küldet-tett 5 ft. Fehérváron valaki 20 kr. Egy valaki 20 kr. Hol-lósy Károly 2 ft. Szinte más 20 kr. Sz e r e m m e g y e küldött iv nélkül 5 ft. 588 iv, gyűjtő: Szöoke Károly a-r a d m e g y e i szbiró. Friebeisz Károly 1 ft; Boros József 1 ft; Szöoke Károly 1 ft. — Gyűjtő Skublits Rafael had-nagy ur: Wolnhofer Károly örmester 1 ft; Domjanics Já-nos kapitány 1 ft; Mollináry aszszonyság 1 ft; Kovács Gyöző hadnagy 1 ft; Virágh István 1 ft; Brogyány Lajos ezred i lelkész 1 ft; Skublits Rafael hadnagy 1 ft. — 12 iv, gyűjtő: Máhr Antal ur Pesten — maga a' gyűjtő 1 ft; Pru-sinszky Endre 1 ft. Uj-B á n y a sz. kir. város küldeménye 5 ft. 166 iv, gyűjtő: Turesányi N. ur Győrött — maga a' gyűjtő 5 ft. 125 iv, gyűjtő: Drechsler Ferencz kincstári számvivó ur — N. N. 1 ft. 576 iv, gyűjtő: Okolicsányi Emá-nuel Borsodmegye első aljegyzője. Miklós Ferencz 1 ft; Kathona Mihály 3 ft; N. N. 20 kr.; ismét valaki 1 ft; két va-laki 40 kr.; Kiss Károly 1 ft; Okolicsányi Emanuel 3 ft. 19 iv, gyűjtő: t. cz. Kanicz M. L. flai Pesten — Kanicz M. L. és flai 20 ft. 171 iv, gyűjtő: Hrabovszky János Kőszegen — maga a' gyűjtő 2 ft. 519 iv, gyűjtő: Angyal Pál b a r a n-y a m e g y e i jegyző — Gaál Ferencz 5 ft; Perczel Imre 1 ft; Szilágyi Antal 30 kr.; Angyal Pál 30 kr.; Knapp Imre 30 kr.; Horváth János 30 kr.; Jeszenszky Ferencz 1 ft. — Sz a t h m á r - N é m e t h i sz. kir. város 52 ft. — Pár-niczky Ed. ur gyűjtése 10 ft. 30 kr. 438 iv, gyűjtő: Jármy József szabolcsmegyei főbiró ur — Hrabovszky János 2 ft; Pető Áron 1 ft; Péczely Pál 2 ft; Kállay Ferencz 2 ft; b. Reviczky József 40 kr.; Kruesay László 2 ft; Erős György 1 ft; Barla Károly 1 ft; Kelemen Gábor 1 ft; Hunyady Józ-sef 1 ft; Beeske Lajos 40 kr.; Vida Mihály 40 kr.; Irinyi István 1 ft; Jármy József 4 ft. M o s o n y m e g y e küldött 26 ft. 12 kr. 509 iv, gyűjtő: Kosztolányi Károly barsme-gyei szbiró ur — maga a' gyűjtő 2 ft; N. N. 20 kr.; Szabó Endre 1 ft; Janicsáry Ignác 8 ft; Vargies temesvári vá-rosi orvos ur 1 ft; Urbanovszky István szbiró gyűjtése 48 ft. 22 kr. 498 iv, gyűjtő: Latinovics Móríc szabolcsmegyei szbiró ur — maga a' gyűjtő 10 ft; Kacz József 4 ft; Ho-mányi Sándor 1 ft; Devics Károly 1 ft; Lucz György 20 kr.; Tury Mátyás 20 kr.; Fulusy Jstván 1 ft; Offenheimer Vilmos 20 kr.; Albuczy Alajos 20 kr.; egy névtelen 20 kr.; Borgosky Ábrahám 20 kr.; Csúpiés Péter 20 kr.; Bro-gyosky Miklós 10 kr.; Pavlovics Vukasin 10 kr.; Radics János 1 ft; Pirker Ferencz 1 ft; Pirker Jozéfa 40 kr.; Anon-ymus 10 kr.; Grosser Sándor 30 kr.; Seidler Simon 10 kr.; Névtelen Gákován 1 ft; Milavics Antal 1 ft; Goldsarek József 1 ft; Égi Péter 1 ft; Udovics Miklós 1 ft; Dreiszil-ger János 1 ft; Goldschmid Simon 20 kr.; Bernhard Justicz 1 ft; Lukaesics 20 kr.; Kletikosics 1 ft; Roth Ábrahám 20 kr.; Ragács Ignác 4 ft; T. Szántován 1 ft; Poroczky Ig-nác 1 ft; Peighauser Gyula 1 ft; Orlovacz József 1 ft; Pertics Bertalan 20 kr.; Rehák 20 kr.; Rehák Mihály 1 ft; Markovics János 20 kr.; Szeesky János 20 kr.; Burány Antal 10 kr.; Fratricsevics János 20 kr.; N. N. 20 kr.; Ni-grinyi 20 kr.; Buzás László 10 kr.; Svanda 1 ft; Molnár János 20 kr.; Balás Pál 20 kr.; Paskus Mózes 20 kr.; Spi-tzer Leopold 10 kr.; Spitzer Jakab 10 kr.; Bosáh Jakab 10 kr.; Simoncsics János 30 kr.; Piukovics József 20 kr.; Sirl Nep. János 1 ft; Klem Lőrincz 30 kr.; Polák Adolf 20 kr.; Hajmasy Imre 1 ft; N. N. 1 ft. 501 iv, gyűjtő: Piukovics Á-goston b á e s m e g y e i főjegyző: Sztratimirovics Uröz 2 ft; Piukovics Ágoston 10 ft; Poeskay Zsigmond 1 ft; Sorocz Sándor 1 ft; Nikolics Konstant 2 ft; Nikolics Mi-hály 1 ft; Gálik Mihály 1 ft; Rothfeld József 1 ft; Punczman János 1 ft; Loos Zsigmond 50 kr.; Veszelnovics István 1 ft; Breeska István 10 kr.; Lőrény Alajos 1 ft. 12 kr.; Jogi Keresztély 10 kr.; Bek András 3 kr.; Gyuricsics János 40 kr.; Nikolics Mátyás 1 ft; Breeska István 1 ft; Ublarich Andor 1 ft; Rakics Illés 1 ft; Nagy László 40 kr.; Marczik-sics 1 ft; Horváth Ferencz 40 kr.; Zdrahal János 5 ft. Ösz-szesen 332 ft. 39 kr. Hozzá adatván az előbbi kétszeri köz-

lés szerint öszszegyült három darab es. kir. arany és 1277 ft. 57 kr. lesz az eddigi öszszeggel 3 darab es. kir. arany és 1610 ft. 36 kr. Pesten július 14kén 1845. K ü l k e y Henrik jegyző, N á d o s y István pénztárnok.

Magyargazd. egyesület. Örömmel tapasztalván az egyesület azon buzditó erőt, mellyel az évenként oda iteltetni's osztogatni szokott ezüst é r d e m p é n z e k a' gyümölcstenyésztes ügyének előmozdítására hatnak 's meggyőződve levén, hogy a' magyarnak szerény jelleme még akkor is, midőn belső ösztönből is hivatásból, 's nem önzésből vagy dicsvágyból cselekszik, nem veti meg rokon czélú 's indulatu honfittársainak kitüntető szándékát és becsülését, — alulirt ezennel megbízatásánál fogva közhírré teszi: miszerint az egyesület szerencsésének fogja folyó évben is tartani, azon hazánkfiait, kik a' gyümölcstenyésztes mind saját s i k e r e s példájok mind oktatás és gyámoltás által tetleg előmozdítani törekvésnek, (a' mennyiben eddig méltányolva nem lettek volna még), ezüstérdempénzeivel megtisztelni. Minélfogva ezentul minden megyei, kerületi és városi hatóságok, urodalmak és főkegyesületek szives tisztelettel kéretnek, ne terheltessenek hatásuk körében a' mezei ipar e' szép és jótékony ágában feltűnő hazafiakat, érdemeik elsorolása 's oklevelekkel támogatása mellett, az egyesületnek f. é. october hava 15ig kegyesen bejelenteni 's az ide vágó leveleket bérmentve, vagy biztos alkalommal egyenesen az egyesület titoknokai hivatalához (üllő ut, gr. Károlyiház) utasítani. — 2. Ugyanez alkalommal gyümölcstermesztő hazánkfiait szives tisztelettel kéretnek: méltóztassanak a' f. é. nov. 8, 9 és 10ik napjain Pesten tartandó gyümölcskiállításra minél számos gyümölcspéldányt, vidéki elnevezéseikkel ellátva, a' fennmelt titoknokai hivatalhoz lehető legtöbb vidékről beküldeni, hogy a' fajak megismerését időről időre előmozdítani 's végre megalapítani lehessen. Az illető szakosztály e' végre kebléből szakértő férfiakat fog munkálkodó's utmutatást és felvilágosítást adó küldöttségül kinevezni. — 3or A' „Magyar Gazda” igen tisztelt előfizetőit hátkordunk figyelmeztetni, hogy rendeléseiket minél előbb megtenni méltóztassanak, minthogy az intézet hoszvas bizonytalanságban felesleg számú példányok nyomatásáránnálkevesebbé költethet, miután folyóirata olesó ára mellett amugy sem számíthat az egyesület nyereségre. Figyelmebe ajánljuk különösen eddigi tisztelt 's a' második félfvre még nem jelentkezett néhány előfizetőinknek, hogy ezen második félfvi folyamban adatik az „O k s z e r ű g a z d á k n a p l ó j á n a k” legérdekeseb része, t. i. azon függelékei, mellyekben a' különféle gazdasági eszközök rajzokkal kísért megismertése, márgázás, vetésforgás, gyümölcstenyésztes és szőlőművelés részletesben fognak tárgyalatni. Mind ettől, de még azon kedvezménytől is el fognának folyó félfvben elmaradó érdemes előfizetőink esni, mely az állandó előfizetőket az „O k s z e r ű K a l a u z” jövő füzetének ingyen példányairól biztosítja. V é g r e 4 e r szerencsém van a' tisztelt közönséget értesíteni, hogy a' „G a z d a s á g i K i s t ű k ö r” 4dik kiadása lényegesen javitva 's néhány fóreszszel, 's nevezetesen az erdőszettel, műparral 's a' természetleltan fővonalmainak népszerű öszszeállításával bővítve, jövő pesti jánosfőveteli vásárig (augustus 23áig) sajtóalól ki fog kerülni 's mind a' fenirt titoknokai hivatalnál, mind a' pesti könyvkereskedésekben megszerezhető leend. Azon urodalmak, községek, hazafiak és intézetek, kik e' népkönyvet ismeretterjesztési jótékony buzgalomból legalább 100 példányban rendelik meg, 20% kedvezésben részesülendnek; kevesebb, de mégis 10et fölülmuló példányszámú megrendeléseknél egyedül 10% fog engedtetetni. — Pesten július 8. 1845. T ö r ö k J á n o s egyesületi titoknok.

Budapesti napló. (Júl. 31kén.) Ismét a' nemzeti színháznál vagyunk, mellynek belviszonyai annyira kérdés, annyi bonczolgatás tárgyaivá lőnek; mellyekről öszszeségben annyi bizonyos, hogy jobb volna, ha másképp volna. Mult szombatban a' kardalnokok javára utószor énekelt Alboni k. a. számos közönség előtt; 's egy kis koscsit meglehetett volna terhelni azon halmaz-bokrétával és koszorúkkal, mellyek részint a' padlásról, részint a' páholyokból omlottak lábaihoz. Utána hétfőn eredeti dráma került a' színpadra, 's annyi meg annyi páholy sárkányféként tárogott üresen a' szin felé, mintha elnyelni készülné minden eredeti művet; mint más illy alkalommal csak a' tömött karzatot lehetett honi termény-pártolóként szemlélni, hol ha kis nyersség van is, bizony nincs olly romlott ízlés, melly minden külföldi silányságot hazai írók törekvései elibe helyez; azonban ha más köztök visszavonulnak, miként várjunk mi kifejlendő nemzeti drámai irodalmat? Irodalmunk ugyan nem áll épen olly rossz lábón, mint

azon journalisták, kik ezzel egymást ijesztgetik; hanem hogy még virágzóbb legyen, kívánatos; mert a' fordítások bármily jelesek, mégis csak külföldi honosított virágok, 's koránsem illatoznak olly dúsán mint az eredeti magyar zamattal átszivárogatott művek. A' fordítások közül kiemelendő a' nagy híjánypótló „Történeti könyvtár”, mellynek már 4dik füzetét bírjuk. A' színházi zöldségtől elestünk; Petőfi „ZöldMarezi”-ja ugyanis egyhangulag visszautasított; mit részünkről a' színlátványi gyönyörűségénél s o k k a l hasznosabbnak találunk, — mert e' dolog csak egy kis hideg víz volt azon fiatal tűzre, melly már sok forró levelet locsantott az öszszes kritika terére. Hiában, fiatal barátunk a' jó kivija magát! de ne szégyelljünk tanulni és okulni. Ennél örömebb tudatjuk, hogy másik erődús tehetségünk „Végrendelet”-e Szentpétery ur javára lesz adataadó, 's kik ismerik — pedig ki ne ismerne — e' jeles színészünket, kit büszkén mérköztettünk a' külföldi legjelesbekkel; biztosak lehetnek, hogy ő magához méltó művet választott saját czéljára. Azért író és művészek bő aratást kívánunk. — Egy német lap, melly már éveken át „töközgetné” Magyarországot, ha öszzintén akarná; igen okosan tenné, ha magyarul megtanulna; legalább egy nyelvényt értve, nem írna világos valótan ráfogásokat e g y m a g y a r lapról. Jövő hó 6án adatik bérbé az utcai világitás; egyuttal a' városi hatóság szigorú tilalmat bocsátott ki a' bérkocsisi legázolások ellen; mindkettőnek örülnünk kell, mert tudjuk hogy ezután lesz világosságunk, ha az utcák be nem sötétednek; 's a' járdákon sem gázolnak el senkit, ha csak esetleg kerék alá nem jut. — Még a' tavajban is van nemeslelkűség; azon flezkó t. i., ki minap az Orczyházból 12 ezer forintot elcsent, a' megkárosított számára még 2 ezret hagyott a' tárczában, jótéteményesét egész tönkre silányítani sajnálván. Halljuk, hogy a' nemzeti uszodában igen sok izraelita uszkal; ezen hirtelen változás figyelmet érdemel sok tekintetben, de kérdés: nem több magyar uszkalé az uszoras piócák uszodájában? — A' magyar t. társasági szünnapok jövő aug. 4dikétől mint ez időszi végheti gyűlésnaptól oct. 6káig tartandak. — F. hó 25kén történt a' m. kir. egyetemen dékán-választás; melly alkalommal a' hittani kar dékánja lett: n. t. Szabó J. ur, a' biblia, r é g i s é g t a n é s k e l e t i nyelvek tan.; a' gyógytanban: Havas t. Tolnamegye volt főorvosa; hivataljokban megerősítettek Virozsil A. a' jogtani, és Petzvall a' bölcsészeti karban; nagys. rectorrá 30d. kiáltott ki teljes ünneppéllyel magyar nyelven Havas gyógytankari dékán ur által: Vízkelety Ferencz, egyházi törvénytanító. — Mult vasárnap tartott reggeli 9 órákor a' Josephinum nevet viselő árva-intézet növendékeinek és számos szegényebb sorsu szüle ez intézetben oktatást nyert gyermekeinek nyilvános próbatéte Szepessy Ferencz polgármester, Staffenberger István népszószóló 's díszes hallgatóság jelenlétében. Valóban meglepő volt az iskolai év kezdetén magyarul alig vagy talán legkevesebbet sem értő tőt ajku gyermekek magyar feleleteiket hallani, kik a' különféle közhasznu tanulmányokból föltett kérdéseket minden akadózás nélkül megfejténi képesek valának. Meglepő volt még a' pontos rend, tisztaság, a' növendékek szerény, még is vidám viselete, kik a' hazánkban olly nagy fontosságú kézműves osztály tagjaivá képeztetnek. 'S ha látjuk az e' ezélnak megfelelő nevelési rendszert, lehetetlen ennek üdvös eredményét — az intézet nagylelkű alapítóján kívül — az intézeti tanítók buzgóságuk gyümölcsét 's legszebb jutalmat nem rónunk föl; 's ha polgári érdemül tekinthető azon ernyedetlen buzgalom, mellyel valaki minden hiu dicsvágy nélkül egyedül keble nemes sugalmát követve öleli az árva 's így az emberiség ügyét; ugy e' részben Staffenberger J. népszószóló ur — kinek gondos fölügyelése alatt ez intézet olly bizton közelít földadata megoldásához — fáradalmainak legszebb jutalmát a' jótékonyágában részesült szegény árvaik hála-könyvein kívül az emberiség ügyében nyert érdemei közeli ismerése által minden esetre föltalálandja!

Ausztriai szózat a' védegyelet iránt.

Az ágostai közöns. lap bécsi rovata alatt egy levelet közöl, melly mi ránk magyarokra nézve már csak azért sem érdeketlen, mert védegyeletünkről, 's két legnevezetesebb tekintélyű férfainkról van benne szó. E' nézetekről ítéletünket most nem mondjuk ki, hagyván ezt akorra, midőn az itt érintettek teljes megértsége helyesb következtetést biztosít. A levél értelme következő: „Mint látszik, Magyarország védegyete végre is természetes alapjára álltatott. Vele is az történt, mi történik mind azzal, mit Magyarországon bizonyos párt kezd, t. i. enyésztes. (?) A' szerföltötti entusiasmus többnyire czélttévész't csak midőn a' szemek kinyílnak, tűnik fel a' betölthetlen üreg, melly az eredeti akarat 's a' közt van, mit a' buzgalom létesített. Emlékezhetni még a' programra, melly a' védegyelet keletkezékor a' közönséghez bocsátottat. Ebben mi sem szándékoltatott más, mint Napoleonefészeszarazföldi zárendszert. Semminek sem volt szabad az országba bevitetni, semminek ott felhasználatni, mi nema' hazának terményzése, vagy gyártaléka volt. A' legjobb külföldi készítvénynek kitiltatása 's a' legkövetlenebb hazainak használatát kivántatott; aláírási iver becsületszó-elzalogosítást követelőleg körtöztek a' legalsóbb néposztályok közt is, 's egy nyomozó bíróság alakítottat, mellynek kötelessége lón: a' népszerű eszmével daczolokat be-

jelenteni. Egy az iparra vonatkozó örvonal (cordon) akarának rendszeresíteni, hogy — mint az epemirigy a' külföld iparkészítvényei át ne léphessék a' haza határait. A' tulbuzgó ellenzéknek ezen intézkedései azonban czélt épen olly kevésbé értek, mint egykor az epemirigy feltartóztatására behozottak, 's valamint nem voltak elegendők a' külföldtől a' jót; ugy országuktól a' rosszat eltávolítani; egyébiránt a' dolgok mostani állásánál alig találhatni valakit, ki meg nem győződne arról, hogy ezen elzárkozás ha csakugyan létrejövendhet, sokkal több kárára lett volna Magyarországnak, mint sem a' külföldnek! Mig a' szenvedélyek hevesb izgalmai le nem csilapultak, addig a' meggyőződés szavai pusztában kiáltozóan hangjakként enyésztek el; ki ezen párt vérmes reményiben nem osztozott, az a' discussiók terén szavazat nélkül maradt, 's ki ezen mozgalmakhoz nem csatlakozott, az a' közös hazában hazaárulónak bélyegeztetett. — Ma már másképp állnak a' dolgok, a' proscriptiókat a' kereskedők ügyessége (?) kijátszotta, a' nyomozó bíróságok (Inquisitionstribunale) mellyek a' belgyártványok eredeti megbélyegzéséről 's a' fogyasztók becsületszó-szegéséről könyvet vezettek, jobbadán nyugalomra léptek, azért é: hogy nem volt meg a' létesíthetőségi hatalom, vagy hogy vádlottakat nem találtak? nem tudni. E' mellett a' csekély pénzgyűjtemény is felhasználottat a' nélkül, hogy valamit eredményezett volna. Még folyvást igyekeznek fonó gyárt állítani, melly — ha fenállana, épen annyi hatással lenne az országos iparra, mintha nem állana. (?) Illy körülmények közt a' fiatal patrioták kedvező honi vastag szövétü ruhájakat lassanként leöltögetik 's finomabb külföldi posztóban járnak. Ezután levelező tudni szeretné: hány székkal 's munkás egyeddel szaporodott a' gácsi gyár azon idő alatt, mig a' védegyelet uralkodott, ha vajjon elégséges volt é azon posztómennyiség elkészítésére, melly az ő neve alatt eladatt; valamint közérdekűnek tartja az 1844 's 45ki ki-s beviteli táblás kimutatások közzétételét, hogy kitűnjék: mennyivel csökkenté a' védegyelet a' külföldi gyárművek behozatalát? Innét a' védegyelet eredeti programja fejtegetésébe bocsátkozik, hasonlítja az ottani nézeteket nyilatkozásával, 's a' kettő közt nagy különbséget vél rejleni, így: Lukács ur az augsb. közöns. lapban mondja: „A' védegyelet nem akar mást, mint hogy lakosai azon portékákat, mellyek Magyarországon elegendő mennyiség és jóságban készíttetnek, használják 's hol ezen eset nem alkalmazható, ott a' védegyelet külföldi készítvények használatát nem tiltja” — Vajjon ki vonja e' mondas helyességét kétségbe, ki az, ki illy cselekvésmódot nem találna dicséretes és czélszerűnek? stb. De az eredeti program nem illyen volt; ennek felületes, gyakorlatiatlan sőt létesíthetlentervé eléggé bizonyítják a' jelen nézetek 's ha mégis azonosítani akarják vele talán a' mostani védegyeleti tant, akkor levelező ezen ellentétet úgy kénytelen venni, a' hogy van, t. i. visszavonulási védelemnek tiszteletből ama fegyver iránt, mellyet egykor felkötöttek. — Levelező ezek után elismeri, hogy a' védegyeletnek az országos iparra 's gyári és természetési jólétre meg volt hatása de sokkal áldáshozóbban, 's a' jövendőre gyümölcsözőbben vala hatandó, ha minden erőtetés nélkül a' kifejlődés természetére hagyatott volna; mert szerinte a' védegyeletet az iparra nézve ugy vehetni, mint a' kertészek melegházait, mellyek a' növényt gyümölcsöszésre erőtetik ugyan, de tökéletlen alakban, izetlen minőségben. — Ezután így ír a' német levelező: „Hogy a' kormány Magyarországnak ipartekintetbeni haladását mindenképp elősegíteni akarja, újabb tanujele az, hogy a' nemzet kebléből választványt nevezett ki e' czélra, 's elnökévé az ország legnevezeteseb emberét gr. Széchenyi Istvánt tevé. Tehet é a' kormány többet, mint a' közlekedés 's ipar-anyagcikké szállítása könnyítésére a' nemzetből tanácsadó választványt kinevezni, 's ezt olly vezérrel ellátni, minő gr. Széchenyi István? — Sz. I. gr. élén állt a' mostani mozgalmaknak már bölcséjökben; ő ébreszté föl a' népet szunnyadozásából, ő vezeté az addig tétlen erőket a' csekvési térre. Avagy állíthatni é róla: hogy ő nem a' cselekvés, erély, kitarítás embere? Avagy mondhatni é róla, ki tollal és ajakkal annyi üdvös javaslatot tön, hogy nem g y a k o r l a t i l a g történt, mi általa jött létre? Vajjon az országlo hatalom hízlelgőjének fog é Széchenyi I. gr. nevezetni azért, mert Magyarország felvirágzását ő csak ugy tartja lehetségesnek, ha a' kormánnyal kezét fogva tétetnek arra lépések? Ekkor vele is csak az fog történni, mi minden emberrel történni szokott, ki a' rohanó vé-

leményárnak biztos meder-készítésében fáradozott. — Illy értelemben emelkedett nem rég egy hatalmas hang olly férfitől, ki jobb időkben Széchenyivel az ellenzék soraiban együtt küzdött. Wesselényi Miklós báró az, ki nem rég Pesten a' haza ifjúságához szólott nyilvánosan; ő, kit a' balsors szemfényétől foszlott meg, de ki vakságában is messzelátó, ki romjainban is csudálatra, bámulásra ragad, teli lélekneveléssel, fenséges tulajdonokkal, évsorokon át bálványozott előharcosa az ellenzéknek — ősei fészkeből — hol elvonulva gondolkozott hazája eseményiről — végre kilép, 's így szól honfitársához: „Mindent cselekedjétek a' hazáért, de kezétek fogva a' kormányt. Ez azon egyetlen út, melly jönlétre, melly szerencsés eredményre vezet.” — (Wesselényi mást is mondott ez alkalommal, mi ellen a' német levelező főnebbi soraiban kikel). — Vajjon hisz é neki a' fiatal-ság? megtartja é intését emlékében? Avagy e' férfiú sem szavazatképes már a' tanácskozásokban, 's miként zemeinek, úgy lelkének is kialudt é fénye? — Gyengefejejü lett é ő vagy őt megvásárlá a' kormány? — Ha már olly férfiak, mint Széchenyi és Wesselényi a' kormányt együttartásra intenek: nekik bizonyosan valódi okuknak kell lenni a' kormány jóakarátáról a' haza iránt. Elfogadja é a' nemzet ezen javaslatot; azt nem határozhatni meg, de hogy jövődjének üdve vagy veszedelme ezen határozatától függ, bizonyos.”

A m e r i k a.

Laguayrából máj. 29-éről írják: hogy Venezuela függetlenségét Spanyolország elismerte; 35 év lefolyása után tevő Spauyolország ezen lépést, midőn egyszersmind béke és barátsági egyezkedést kötött a' független köztársasággal. Venezuela már 1810. april 10-kén függetlennek nyilatkozta magát, később Uj-Granada és Ecuadorral egy tartománynyá olvadt Columbia név alatt 's Bolivar vezérlete alatt szabadságát megalapította. 1822. novemb. 15-én a' spanyolok Porto Cabellot elhagyni kényszerítették, ekkor Columbia fölötti uraságuknak teljesen vége szakadt. Ez idő óta a' fegyverek pihentek ugyan, de a' függetlenség megismerése elmaradt. 1829-ben Columbia háromkülönös tartományra oszlott: Venezuela, Ujgranada és Ecuadorra. Gyakran tettek kísérletek Spanyolországot Venezuela függetlenségének elismerésére bírni, de hujába! a' tartomány haddani tulajdonosai a' venezuelaiakat folyvást — mint zendülőket tekintették. Az alkudozás, melly ezen el-

ismerést végre is eszközölte, a' republica londoni követe dr. Fortique által vitetett végbe; őt a' spanyol kormány Madridba hitta meg, hol kölesönös tanácskozványok után 1845. mart. 30-k. szerződés kötöttet. A' szerencsés kimenetel híre Venezuelába máj. 11-én érkezett. Általános bámulást támasztá t. i. hogy egy spanyol hadi hajó az ottani kikötőben vette horgonyt, mert e' tünemény 23 év óta nem volt tapasztalható; e' bámulást nem kevésbé növelte még az is, hogy a' hajó venezuelai lobogót tűzött ki 's álgúyival 21 üdvölvést tétetett. A' sürgönyhöz haladék nélkül Caracasba ment, hol a' legmelegebb tisztelettel fogadtatt. A' szerződés a' congressus elibe terjesztett, melly azt öt napi komoly tárgyalás után elfogadá és megerősítette. Egy nappal ezután a' spanyol hajó elevezett a' kikötőből, hogy a' megerősítést Európába megvigye. Ezen szerződés föltételeiben Spanyolország lemond minden fölségi igényeiről Venezuela irányában; e' tartományt szabad 's független köztársaságnak isméri el; Venezuela ellenben azon adósságot, mellyel a' spanyol kormány az első függetlenség idejékor lekötölte, az adósságnak isméri; az elkobzott vagyonok, mellyek még az illető kormányok kezében lennének, tulajdonosaiknak adassanak vissza. — Jun. 24-én temettetett el Jackson tábornok, az egyesült státusok minden városában a' temetési gyásznapély nagy buzgalommal tartott meg. — A' texasi elnök Anson Jones hivatalos jelentést bocsátott közre, mellyben tudatja, hogy Mexico Texassal a' függetlenség kérdésében föltétlenül akar egyezkedni. Ezen jelentés élénk mozgalmakat szült, mert az elnök az egyezkedési föltételeket elhallgatá, holott mások azokat kihirdették; így 1) a' függetlenség elismerése. 2) Texas vonakodása az egyesült státusokhoz, vagy akármi más tartományhoz csatlakozástól, 3) a' határok kijelölése, 4) itélő bíróság-felállítás azon esetre, ha a' két fél a' határok felett meg nem egyezhetnék. — Mexicóban közönséges megkegyelmezés hirdettetett ki. Santa Ana örökre, Canalizo 's a' volt minister Basadra tíz évre száműzettek. Rejon, Basadra és Tamariz tárcza-vezetett ministerek száműzetési helyök csak ezután fog kijelölteni. Ezen száműzöttek mindegyike a' státustól nyugdíjhozand, felé t. i. azon fizetésnek, mellyel bírt 1844. novemb. 29. előtt, de ezen nyugdíj azonnal elvesztik, mihelyt a' kérdéses föltételeknek eleget nem tesznek. Dunavizállás jul. 28-kán: 10' 6" 0" az 0 felett.

A n g l i a.

Az irlandi római kath. papság közt elhatározott ellenzék alakult Graham irlandi közoktatási javaslat ellen. Jul. elején az egyesült waterfordi és lismorei egyházmegye lelkészei D. Foran kath. püspök elnökölete alatt gyűlést tartottak, mellyben több határozat a' bill ellen egyhangulag fogadtatt el; egyike azoknak következő tartalma: „Ha Irlandra nézve a' közoktatási bill törvényt fog szentesíttetni, akkor mi (kath. lelkészek) lelkiismeretbeli kötelességünknek hisszük és tartjuk: a' nevezett rendszer szerint felállítandó egyetemektől Irland ifjait távol tartani, és akadályozni, nehogy azokba belépjenek, 's minden módot használni, melly ezen törvény meghíttására alkalmasnak fog tetszeni.” Egyik számunkban már érintett újseclandizavarok még folyvást tartanak. Aucklandból a' tartomány fővárosából érkezett 's martz. 20-ig terjedő tudósítások szerint az angol gyarmat Újseclandban nagy veszélyben forog; 's elegendő bátorságosítottása legalább is 1000 emberből álló jól felfegyverzett serget kíván. Mártz. 11-dikén reggel a' benszülöttek Hekis vezérlete alatt Bai szigetre vonultak, ugyanott a' brit lobogót letépték, Kororarika angol gyarmatvárost megtámadák, a' lakosokat kikergették, a' várost kirablák 's fölégették; a' javak, mintegy 40,000 font sterling értékig — a' vadak kezébe jutottak. Az ütközetben az angolok közül 30 elesett, 15 megsebesített, ez utólsók közt van Roberston kapitány is. A' kororarikai gyarmatheliek száma 340 mindenükből kifosztottan Aucklandba költöztek. A' benszülöttek száma Újseclandban — kik az idegen uraságot nem akarják igákepen vonni — mintegy 120 ezerre megy 's a' közlelbi ütközetnél közülök 890 jól felfegyverezve jelent meg a' csata-téren. A' tartomány kormányzója Fitzroy Sydneybe irt hadi erősítésért, 's érkezett is néhány osztály, de nem elegendő arra, hogy Bai sziget visszafoglalására kísérlet tétethessék. A' parlament infözködése váratik. — Jul. 15-én Clarendon lord indítványozá, hogy a' spanyol gyarmatok czukorkészítvényei az angolgyarmatokéival azonos behozatali vámban részesíttessenek; és ezen indítvány habár lord Abdeen által angol szempontból meg is támadtatt, 28 szóval 14 ellenében elfogadtatt. — Az alsóházban az újseclandi események hozattak szönyegre, mellyekről a' kormány Hoppe által kijelenté: hogy a' zendülés nem esetleg ütött ki, mert célja volt a' királynét a' tartom. felsőségétől megfosztani.

61dik szám.

É R T E S Í T Ő.

1845.

† **102 lánecz föld eladó.** Szabadka szabad királyi Város nemes tanácsa részéről közhírre tétetik, hogy a' város házipénztárának kárátlanítására lefoglalt Romits Albert 102 lánecz földje, láneczát 2000 □ öllel számítva — folyó évi september 10-ik napján árverési uton részletenkint örökösen el fog adatni. Egyébiránt a' feltételek a' jegyzői hivatalban mindenkor megtekinthetők. 1-2

† **Haszonbéri hirdetés.** Udy, tanácsos Zalay Alajos urnak t. ns Fejér vgyében fekvő alsó-szentiványi pusztabeli része, melly egy ezer holdat meghalad, f. esztendei september 29-ikétől számítandó hat, vagy ha kívánatlik, több évre is legközelebb Augustus 18-kán reggel Alsó-Szentiványon mostani haszonbérő Koller Ignác ur lakásán reggeli kilenecz órakor tartandó árverés által, haszonbérbe fog adatni.

† **Nagy hajó-tulajdonosoknak figyelmeztetésül.** Azon hajó-tulajdonosok, kik a' Dráva-fok (Drauer Ecke) Gád, és Vilyova közelében nagy hajókra bodnár- és épületfa terhet szállítás végett elfogadni, vagy viselt de még használható nagy tölgyfahajókat eladni akarnak: tudassák szándékjokat Budán, vizivárosi főutezában, 1ső szám alatti házban.

Gyáralapító társaság. A' t. cz. részvényeseknek emlékeztetük hozatik, miként a' legközelebbi részlet-befizetés f. e. septemb. 1ső napjától bezárólag september 15-keig fog történni, melly az alapító részvényesekre nézve harmadik, a' későbbi részvényesekre nézve pedig második befizetési határidő leend. Figyelmessékké tétetnek egy uttal a' t. cz. részvényesek az alapszabályok 11-ik §-ának a' befizetési biztosítást tárgyazó rendelkezésére. Kik ezután csatlakoznak a' társasághoz részvényesekül, a' már lejárt részleteket azonnal tartoznak befizetni, például, kik a' jövő septembri határidő lejártáig irnak alá, két, — kik azután irnak alá, a' decemberi befizetésekor három részletet tartoznak egyszerre befizetni. Befizetések történnék Pesten a' pénztárhivatalban (Szél-utca gr. Pejacevich ház 2ik emelet) Pest julius 15-én 1845. **A' gyáralapító társaság Igazgatósága.** (3-3)

1822 és 1827-dik évi sárga tobak

2 1/2 fontot haladó több rendű bádagszelenczében magátul a' készítőitől bizonyos mértékben letéve s z e l e n c z é n k é n t j u t a l m a s á r o n k a p h a t ó u r i - u t c z a b e l i 453 sz. Trattner-Károlyi ház első emeleténá **Jelenk. szerkesztőségénél** 6

Csödület.

A' mármárosi kir. kincstári igazgatóságnál, a' szigeti kir. építési segéd-hivatal, melly 356 ft. évi fizetéssel, hasonló értékben 100 fr. lótarással, 15 öl fa-szabad lakás-, 's 24 pozsonyi méző kétszeres búzával egybe van kötve, megürült. Az ezt elnyerni ohajótk, legfeljebb f.évi

augustus 15-keig, a' nevezett kir. kincstári igazgatósághoz benyújtandó folyamodványokban építési-tudományaik minden ágazatairól, honi nyelvek tudásáról 's erényességükről magokat hiteles bizonyítványokkal kimutassák. Budán, julius 16-kán 1845 1-3

A' Pesten felállítandó Ipartanodatanoda-tanszékekrei Csödület-hirdetés.

A' Pesten felállítandó ipartanodában első vagy előkészítő osztály — öt — szintannyi egyeddel ellátandó — tanszékre — folyó évi november 20-ik napján a' magyar királyi tudomány-egyetem előtt legfelsőbb k. k. határozat következtében pályázat fog tartatni; ugyanis:

- Az első tanító** elő fogja adni:
 - a) a' képező osztályban: a' mennyiségtant és ezután a' mértant annyiban: hogy a' gyakorlati mértan, természettan, erömütan, és építészettan tökéletes felfogásához szükséges előisméretet taníttassanak,
 - b) a' gazdasági kézműi osztály első évében: ugyanazon tanulmányokat bővebben; végre
 - c) ezen osztály második évében: az erömütant.

- A' második tanító:**
 - a) a' képező osztályban: az általános számvetést.
 - b) a' kereskedelmi osztályban: a' kereskedelmi számvetést és a' könyvitelt; végre

c) a' gazdasági osztályban, a' számvevői tudományt.

- A' harmadik tanító:**
 - a) a' képező osztályban: a' természetrajzot, és pedig mind a' három országot.
 - b) a' kereskedelmi osztályban: a' terméki áruk ismertetését és a' kereskedelmi földleirát.

- A' negyedik tanító:**
 - a) a' képező osztályban: a' német nyelvtant, nemkülönben a' közönséges életheli 's kereskedési ügyek iránti írásmódot, melly abban álland: hogy ismételvén a' magyar nyelvtan főczikkait, levelezésben és mindennapi életben előforduló tárgyak iránti fogalmazásokban gyakoroltassanak a' növendékek.
 - b) a' kereskedelmi osztályban: szinte a' kereskedésben előforduló ügyek iránti írásmódot és a' kereskedés-tant.

- Az ötödik tanító:**
 - a) a' képező, gazdasági és kézműi osztályban: a' rajztant, a' tanítványok szükségéhez alkalmazva.

Ezek közül az első és harmadik 1000; a' többi tanszék 800 forint évi fizetéssel vannak ellátva olly módon: hogy ezen fizetések minden tíz év mulva, ha az illető tanítók ezen időt az intézetben az előjáróság teljes megalégülésével töltötték el, 100 pfttal szaporítottatni fognak. Kelt Pesten julius 21-kén 1845. Szoblahói Pálma Elek, a' pesti kir. tud. egyetem jegyzője s. k.